

Suomen markan syntyvaiheet ja J.V. Snellman

Esitelmä Suomen Pankin Rahamuseossa
16.5.2006
Juha Tarkka

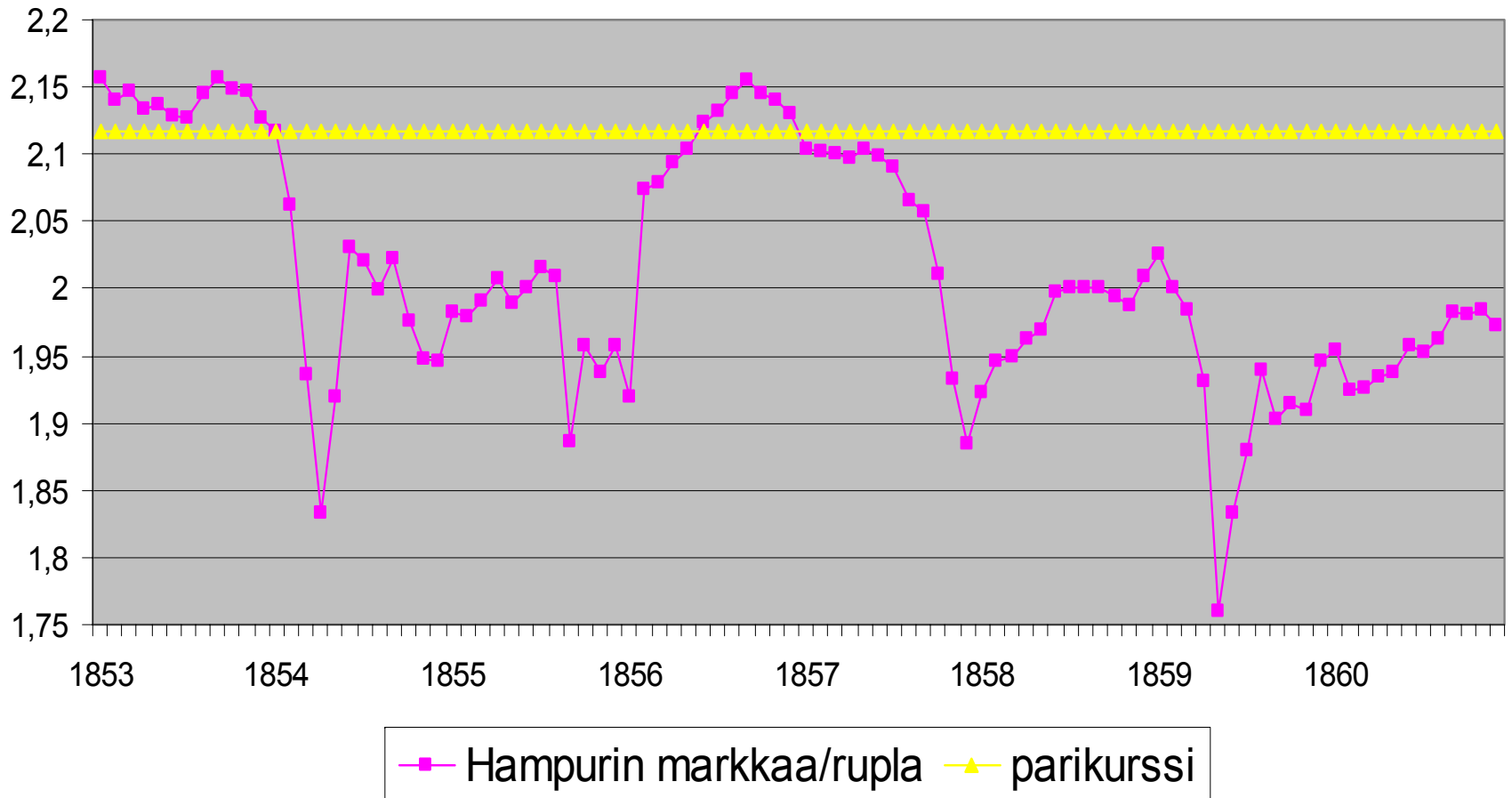
Suomen rahaolot ennen omaa markkaa

- Suomessa rahana hopearupla ja siihen vaihdettavat setelit vuodesta 1840
- Suomen Pankin setelit venäläisten kanssa samanarvoisia, ja laillisia maksuvälineitä
- Krimin sota → setelien lunastus hopealla loppuu Venäjällä ja Suomessa v. 1854
- Valuuttakurssi heikkenee, hinnat nousevat
- Metalliraha häviää kierrosta
- Venäjällä yritetään rahan vakauttamista, mutta Hampurin kriisi syksyllä 1857 tuhoaa hankkeen

Rahaolot muualla Euroopassa

- Hopea Pohjois-Euroopan yhteinen arvonmitta:
  - Ruotsissa riksdaler riksmünt 6,38 g Ag
  - Pohjois-Saksassa thaler 16,67 g Ag
  - Hampurissa mark banco 8,44 g Ag
  - Hollannissa gulden 9,45 g Ag
  - Venäjällä rupla 18,00 g Ag
- Ranskassa bimetallikanta, jossa
  - frangi 4,5 g hopeaa (frangi $\approx \frac{1}{4}$ ruplaa)
  - toisaalta myös 2,90 g kultaa = 10 frangia

Ruplan kurssi 1853-1860

Rahatoiveita Suomessa

- Ongelmia:
  - metallirahan puute
  - vaihtelevat valuuttakurssit
  - ulkomaisen luoton saaminen vaikeutunut
  - pankkien perustaminen vaikeutunut
- Snellman Litteraturbladissa 1858: ongelmana liikatuonti
- Henrik Borgström vaatii hopeakannalle paluuta 1859
- Kauppiaiden anomuskirjeitä senaatille 1859
- Hypoteekkiyhdistyksen perustavan kokouksen julkilausuma 1859
- Senaatti käsittelee asiaa 1.12.1859

Fabian Langenskiöld

- **1801-1863**
- **Senaattori ja senaatin finanssitoimituskunnan päällikkö 1857- 1863**
- **Ehdotti hopeakantaan paluuta joulukuussa 1859**
- **Sai keisarilta suostumuksen Suomen omaan rahayksikköön 4.4.1860**
- **Sai keisarilta ehdollisen suostumuksen paluusta hopeakantaan elokuussa 1862**
- **Otti Saksasta 16 milj. markan hopealainan joulukuussa 1862**
- **Suositteli seuraajakseen Snellmania**

Ensimmäinen markkaseteli, 1860

Snellman tulee mukaan

12.5.1806

J.V. Snellman syntyy Tukholmassa

1835–1843

Aleksanterin yliopiston filosofian dosentti

1843–1849

Kuopion yläalkeiskoulun rehtori

1844–1846

Saima ja Maamiehen ystävä -lehtien toimittaja

1856–1863

Siveysopin ja tieteiden järjestelmän professori Helsingissä

1863–1868

Senaattori ja senaatin finanssitoimituskunnan päällikkö

1869–1881

Suomen Hypoteekkiyhdistyksen johtokunnan puheenjohtaja

Ensimmäinen yritys kesällä 1863

- Valtiopäivät päätetty kutsua koolle
- Snellman finanssitoimituskunnan päälliköksi heinäkuun alusta 1863
- Snellman sitoo Hypoteekkiyhdistyksen lainan takuun rahauudistukseen: 8 miljoonaa hopeassa
- Keisarin vierailu Suomessa heinäkuussa
- Snellman esittää kaksi senaatin toivomusta
  - Suomen kielen aseman parantaminen (kyllä)
  - Paluu hopeakantaan (ei vielä)

Ensimmäinen yritys kariutuu

- Snellman Pietariin elokuussa 1863
- Valmistautuu von Reuternin vastaväitteisiin:
  - *Pitää odottaa, kunnes rupla vakautettu*
  - *Venäjä kärsisi tappiota Suomessa tapahtuvissa maksuissa*
  - *Loukkaavaa, jos venäläinen seteli käy vähemmästä kuin suomalainen*
- Von Reutern kehottaa odottamaan vuoden loppuun, kunnes rupla vakautettu
- Snellman suostuu, koska kotimaiset valmistelut kesken (hopealaina, rahanlyönti)
- Marraskuun alussa finanssikriisi, ruplan arvo romahtaa 77 hopeakopeekkaan
- Suomen rahareformi joudutaan lykkäämään

Ratkaisuna ”Kolumbuksen muna”

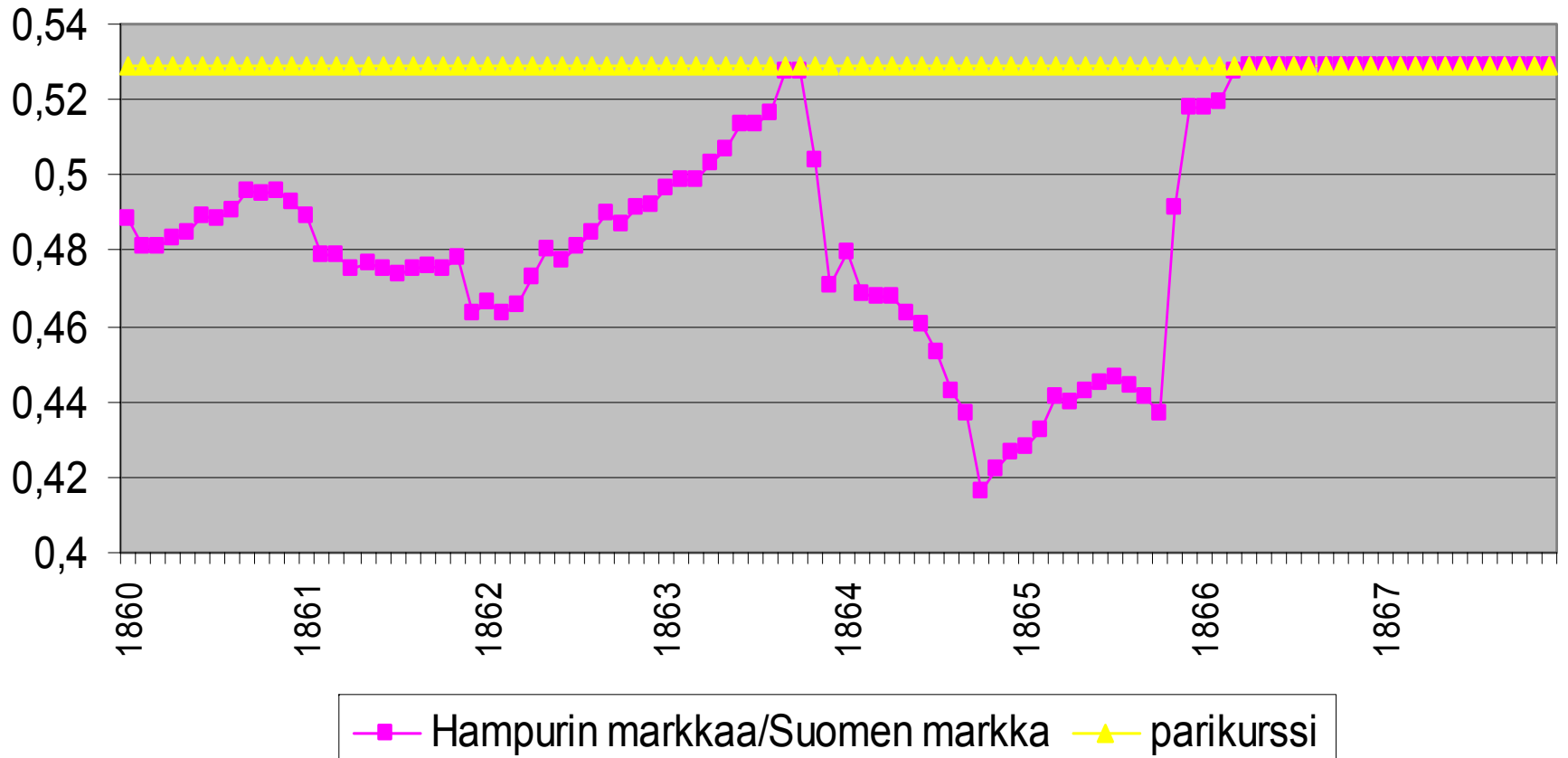
- Hypoteekkiyhdistyksen tilanne kriittiseksi syksyllä 1864, ei lainaa ilman hopeakantaa
- Snellman uudestaan Pietariin joulukuussa
- Ratkaisu: Suomeen ruplapohjainen hopeakanta, hopeamarkka esitetään ruplan alayksikkönä
- Keisarin asetus rahauudistuksesta 1.2.1865
- Kenraalikuvernööri Rokassovski lykkää uudistuksen toimeenpanoa vedoten katovuoden mahdollisuuteen

Reformin toteuttaminen 1865-1866

- 30.8.1865 senaatti anoo keisarilta lupaa uudistuksen julkaisemiseen tai ilmoitusta sen peruuttamisesta
- Asetus rahauudistuksesta 8.11.1865
- Markka vahvistuu heti 18% hopeapriteettiin
- Venäläisen vaihtorahan käypyys Suomessa loppuu 28.2.1866
- Hopeavaihto aloitetaan 1.3.1866
- Toukokuussa kansainvälinen rahakriisi (Overend crisis)
- Kireä rahapolitiikka tarpeen: lainanantoa supistetaan
- Valtio otti ulkomailta 2,6 milj. markan lainan hopeavarannon vahvistamiseksi

Suomen markan vakauttaminen 1865

Suomen Pankin asema

- Porvoon valtiopäivillä Aleksanteri I lupasi hallita Suomea Ruotsin perustuslakien mukaan
- Vuoden 1772 hallitusmuoto: Pankki on säätyjen ”takuulla ja hoidossa”
- Suomen Pankki senaatin alaisuudessa 1811-
- 1863 valtiopäivät valitsivat pankkivaltuusmiehet
- Senaatti päätti pankin luovutuksesta 1.1.1865
- Snellman sai pankin luovutuksen lykättyä kunnes hopeakanta toteutettu
- Snellman luovuttaa pankin säädyille 7.1.1868
- Tällöin puolet pankin varoista konkurssissa tai ulosotossa!

Nälkävuodet ja Snellmanin ero

- 1867 pahin 1860-luvun suurista katovuosista: noin 130.000 ihmistä kuolee nälkään ja tauteihin
- Snellman lykkää aputoimia syksyyn
- Suomen Pankki vapaasti luotottamaan viljan tuontia syyskuussa 1867; ulkomainen laina
- Häätäaputyöt ensisijainen toimi nälän torjumiseksi
- Senaatissa kiista Pietarin radan lainasta, jota Snellman vastustaa
- Snellman joutuu eroamaan senaattorin virasta (ensin 3kk virkavapaa, sitten ero 15.7.1868)
- Rahareformin ja nälkäkriisin yhteys?

Suomen rahareformi ja Eurooppa

- Snellman kirjoitti Russkij Invalid-lehdessä vuonna 1865: *... kansantaloudellisesta näkökulmasta olisi toivottavaa, että kaikilla Euroopan mailla olisi sama raha...*
- Vuonna 1865 sopimus latinalaisesta rahaliitosta Ranskan, Italian, Belgian ja Sveitsin kesken: frangijärjestelmä
- Suomi liittyi 1865 osaksi Pohjois-Euroopan hopeavyöhykettä
- Lisäksi: 1 Suomen markka = 1 frangi

Euroopan rahaolot 1865

